

Har børn et retskrav på en forældremyndighedsindehaver?

- *De grønlandske regler om forældremyndighed og værgemål for børn¹, herunder anbragte børn.*

Af Linda Fris Rasmussen, underviser i socialret og familieret på Grønlands Universitet/Ilimmarfik og jurist ved Rigsombudsmanden i Grønland

Der er retligt stor forskel på en forældremyndighedsindehaver og en værge for et barn. Alle børn skal have både en forældremyndighedsindehaver og en værge – der vil imidlertid typisk være personsammenfald mellem disse, forudsat at forældremyndighedsindehaveren selv er myndig. Forældremyndighedsindehaveren varetager som udgangspunkt barnets personlige forhold, mens værgen varetager visse af barnets økonomiske forhold. Det er derfor vigtigt, at et barn har både en forældremyndighedsindehaver og en værge – dette gælder både børn, der bor med sin familie, og børn der er anbragt, herunder i en plejefamilie. Det er således vigtigt, at et barn, der har mistet sin sidste forældremyndighedsindehaver får udpeget en ny.

1. Indledning

I et juridisk samfund er det afgørende, at alle har mulighed for at varetage egne interesser, eller alternativt har en eller flere personer, der har en retlig adgang til at kunne varetage disse. Børn er umyndige og er dermed i en persongruppe, hvor det er afgørende, at der er andre, der kan handle på deres vegne. De personer der kan handle på et barns vegne, er som udgangspunkt forældremyndighedsindehaveren og værgen. I det følgende vil der, i et dagligdagsprog, ske en redegørelse og drøftelse af ovenstående udfordringer. Uddybninger og tungere juridiske overvejelser vil fremgå af tekstens noter. Artiklen henvender sig til alle interesserede læsere, men særligt til socialrådgivere, socialassistenter, socialarbejdere, kredsdommere, jurister og lignende faggrupper, som til dagligt har stor kontakt med børn i deres arbejde.

Forældremyndighedsindehaverens og værgens opgaver er nærmere beskrevet under afsnit 3 og 4. Det er endvidere beskrevet i afsnit 5-6 og i afsnit 4.1, hvordan der kan ske ændringer i forældremyndigheden, og hvem der er værge for et barn.

Særlige udfordringer kan opstå, når forældremyndighedsindehaverne ikke lever op til de forventninger, der er til denne om at varetage barnets interesser, ligesom der kan ske en forskydning af opgaverne på vegne af et barn, når dette anbringes uden for hjemmet. Disse situationer belyses i afsnit 7.

---

¹ Med børn forstås i det følgende alle personer under 18 år

2. Hvem er underlagt forældremyndighed?

Børn er underlagt forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab². Det betyder, at *alle* børn i Grønland skal have en forældremyndighedsindehaver, såfremt de inden myndighedsalderen ikke har indgået ægteskab.

Indgåelse af ægteskab er således den eneste undtagelse, hvor en mindreårig ikke er underlagt forældremyndighed.

Der er i Grønland inden for de seneste 10 år ikke er foretaget en vielse, hvor den ene ægtefælle har været under 18 år³. Det kan således konstateres, at alle børn i dag er underlagt forældremyndighed.

Der har igennem tiden været en mere eller mindre udbredt misforståelse vedrørende børn og forældremyndighed i de tilfælde, hvor *barnet selv har fået et barn*⁴. Barneforælderen er, i overensstemmelse med ovenstående, fortsat underlagt forældremyndighed. Børn bliver således ikke myndige, fordi de selv får et barn. Barneforælderen vil derfor fortsat være underlagt forældremyndighed, mens samme barneforælder samtidig får *forældremyndigheden* for sit eget barn. Barneforælderen kan derimod ikke varetage *værgeopgaven* for sit eget barn grundet sin egen umyndighed⁵. Se nærmere herom i afsnit 4.1.

3. Hvilke opgaver har en forældremyndighedsindehaver?

Forældremyndighedsindehaverens overordnede opgaver er at *drage omsorg for barnet og træffe afgørelse om barnets personlige forhold* ud fra barnets interesser og behov⁶. Disse forpligtelser påhviler således forældremyndighedsindehaveren, uanset om forældremyndighedsindehaveren også er barnets forælder eller ej⁷.

Pligten til økonomisk at *forsørge* et barn påhviler derimod *forældrene*⁸, uanset om de har del i forældremyndigheden eller ej, og uanset om de har barnet boende eller ej.

I *omsorgspligten* må indregnes handlinger som sikrer, at barnet har en tryk og god opvækst, herunder et trygt hjem, passende tøj, tilstrækkeligt mad, social tilpasning, skolegang, opdragelse og op-søgning ved relevant fagpersonale ved behov, herunder lægehjælp og kommunen.

---

² Jf. forældreansvarsloven for Grønland, som ikraftsat gennem anordning nr. 680 af 6. juni 2016 om ikrafttræden for Grønland af forældreansvarsloven som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 om ikrafttræden for Grønland af en række ændringer af adoptionsloven og forældreansvarsloven (herefter FOL) § 1 a.

³ Ifølge praksis fra Rigsombudsmanden i Grønland (herefter rigsombuddet).

⁴ Disse børn, der nu er blevet forældre, vil her og i det følgende blive betegnet som barneforældre.

⁵ Jf. myndighedsloven for Grønland, som ikraftsat gennem anordning nr. 306 af 14. maj 1993 om ikrafttræden for Grønland af myndighedsloven som ændret ved lov nr. 103 af 3. februar 2016 om ændring af myndighedsloven for Grønland, lov om ikrafttræden for Grønland af lov om ægteskabets retsvirkninger, retsplejelov for Grønland og kriminallov for Grønland (herefter ML) § 27, stk. 2 og 3.

⁶ FOL § 2, stk. 1.

⁷ I særligt tilfælde kan forældremyndigheden være tillagt andre end forældrene. Dette kan ske både gennem aftale eller ved domstolens afgørelse. Disse særlige situationer er beskrevet i henholdsvis afsnit 5 og afsnit 6.1-6.2.

⁸ Jf. lovbekendtgørelse nr. 805 af 30. juni 2015 om børns retsstilling (for Grønland) (herefter BL) § 13, stk. 1, 1. pkt.

Ud over omsorgspligten påhviler det forældremyndighedsindehaveren at træffe *afgørelser om barnets personlige forhold* ud fra barnets interesser og behov. Dette kan være spørgsmål om, hvorvidt barnet skal meldes ind i et trosamfund, hvilket navn barnet skal bære, behandlingsspørgsmål, samtykke til ægteskab og varetagelse af partsbeføjelser i forbindelse med sagsbehandling i det offentlige. Barnet er således som udgangspunkt⁹ underlagt forældremyndighedsindehaverens beslutninger. Barnet skal således acceptere forældremyndighedsindehaverens beslutning om for eksempel flytning, skoleskift og deltagelse i fritidsaktiviteter. I tilfælde, hvor forældre har fælles forældremyndighed, kræver væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold enighed mellem forældremyndighedsindehaverne¹⁰. Som andre væsentlige beslutninger kan nævnes større lægelige indgreb, flytninger og risikobetonede fritidsinteresser.

Forældre, der har del i forældremyndigheden, er endvidere tillagt adgang til at anvende barnets *indtægter* til dets underhold i passende omfang og under hensynstagen til deres og barnets stilling¹¹. Sådanne indtægter kan være renteindtægter samt børnebidrag. Denne adgang er udelukkende til at disponere over barnets *indtægter*. Forhold omkring barnets *formue* er derimod inddraget under værgens beføjelser. Se nærmere herom under afsnit 4. Børns selverhverv¹² og andre beløb, som børn selv kan disponere over, er heller ikke omfattet af bestemmelsen. Barnet kan således selv beslutte, hvordan disse midler skal anvendes. Forældremyndighedsindehaveren kan derimod gennem forældremyndigheden beslutte, at den unge, som for selverhverv for eksempel har købt en rejse, ikke må tage af sted på rejsen.

Det er imidlertid et krav, at ovenstående anvendelse af indtægter sker til barnets underhold og under hensynstagen til forældrenes og barnets interesser. Det er indledningsvis forældremyndighedsindehaverens opgave at vurdere, om eventuelle indtægter bliver anvendt i overensstemmelse med ovenstående regler¹³.

---

⁹ Barnet kan i særlovgivning være tillagt en kompetence til at have indflydelse på egne forhold til trods for forældremyndighedsindehaverens pligt til at varetage disse. Dette kan være i form af både *selvbestemmelse*, *medbestemmelse* og *indflydelse*. Børn over 15 år kan således selv give et informeret samtykke til behandling forudsat, at den unge forstår konsekvensen heraf, jf. landstingsforordning nr. 6 af 31. maj 2001 om patienters retsstilling § 8, stk. 1 og 2. Børn over 12 år skal som det klare udgangspunkt samtykke til navneændring, jf. lov nr. 193 af 29. april 1981 om personnavne som i kraftsat for Grønland gennem anordning nr. 549 af 21. august 1986 § 14, ligesom børn skal inddrages, inden der træffes en afgørelse om forældremyndighed, samvær og barnets bopæl, jf. FOL § 5 og § 34.

¹⁰ Jf. FOL § 3, stk. 1, 1. pkt.

¹¹ Jf. FOL § 2, stk. 3.

¹² Ved selverhverv forstås her og i det følgende en indtægt som barnet, efter det fyldte 15 år, har erhvervet ved eget arbejde. For nærmere om muligheden for at fratage børns rådighed over selverhverv henvises til note 16.

¹³ Der er på nuværende tidspunkt ikke et aktivt tilsyn hermed. Dette skyldes, at der efter de gældende regler ikke er en nærmere regulering og hjemmel til kontrol og tilsyn, hvilket må være nødvendig for udførelsen af et aktivt tilsyn. Hertil må det dog have i erindring, at forældre og forældremyndighedsindehavere har et erstatningsansvar efter de almindelige gældende erstatningsregler. Forældre, med del i forældremyndigheden, kan således uanset den manglende aktive kontrol med indtægtsanvendelsen derfor blive stillet til ansvar for anvendelsen af indtægter, der ikke er i overensstemmelse med lovens regler. Den manglende aktive kontrol gør det formentlig vanskeligere at opdage indtægtsanvendelse, der ikke sker i overensstemmelse med loven, da det forudsætter, at enten privatpersoner, herunder barnet selv eller andre, bliver opmærksom herpå. Efter praksis fører rigsombuddet imidlertid et tilsyn med renteindtægter og afkast, der stammer fra beløb, der er placeret i en godkendt forvaltningsafdeling.

Forældremyndighedsindehaveren har således overordnet tre opgaver, som følger direkte og udelukkende af deres rolle som forældremyndighedsindehaver. Disse opgaver er varetagelse af barnets omsorg, træffe afgørelser på vegne af barnet samt mulighed for anvendelse af barnet indtægter under visse særlige betingelser.

4. Hvilke opgaver har en værge¹⁴?

Forældremyndighedsindehaveren varetager som beskrevet i afsnit 3 omsorgsopgaver og træffer afgørelser vedrørende barnets personlige forhold. Værgen varetager derimod barnets økonomiske forhold, foruden den indtægtsanvendelse, som varetages af forældre med del i forældremyndigheden. Se nærmere herom under afsnit 3.

Ligesom der i særlovgivningen er tillagt barnet en kompetence til at træffe afgørelser om personlige forhold¹⁵, kan der også i lovgivningen være adgang til, at barnet har kompetence til at handle egenhændigt i økonomiske anliggender. Den unge råder for eksempel selv over dennes selverhverv¹⁶.

Alle børn er umyndige og underlagt værgemål¹⁷ uanset indgåelse af ægteskab. Det er i den forbindelse relevant at huske, at barnet ikke længere er underlagt forældremyndighed, når dette har indgået et ægteskab. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 2.

Barnet kan som udgangspunkt ikke selv råde over sin formue eller forpligte sig ved retshandler¹⁸. Barnet kan således ikke selv indgå aftaler om køb på kredit, anvende formuen til køb af ønskede aktiver, afgive andre formueløfter såsom gaveløfte mv.

Det er således værgens opgave at varetage disse økonomiske dispositioner på vegne af barnet. Værgen skal dog inddrage barnet og så vidt muligt indhente erklæring fra barnet i vigtige anliggender, når barnet er fyldt 15 år¹⁹. Barnet har således, i et vist omfang, en generel medbestemmelse på økonomiske forhold, når dette er fyldt 15 år.

---

¹⁴ Værgens opgaver fremgår på nuværende tidspunkt af ML. Det forventes, at der snarest udfærdiges en værgemålsbekendtgørelse, som blandt andet beskriver værgens opgaver nærmere. Ved læsning af dette afsnit er det således relevant at være opmærksom på, om der på læsetidspunktet er ikkæræftsat en værgemålsbekendtgørelse.

¹⁵ Se nærmere herom i note 9.

¹⁶ Jf. ML § 37, stk. 1. Der er dog hjemmel til, at denne rådighed kan fratages barnet af forældremyndighedsindehaveren. Dette sker ved, at forældremyndighedsindehaveren tager det erhvervede i sin varetægt, hvis det skønnes, at barnets tarv kræver det, jf. ML § 37, stk. 2, 1. pkt. Der er således en umiddelbar adgang til, at forældremyndighedsindehaveren egenhændigt kan fratage denne rådighed. Det må ved vurderingen heraf alene være op til forældremyndighedsindehaveren at vurdere, om betingelserne herfor er opfyldt. Hvor barnet har indgået et ægteskab, kan adgangen til at fratage retten til rådigheden over selverhverv kun fratages, såfremt rigsombuddet samtykker til værgens disposition herom. Retstilstanden i Danmark er i denne henseende imidlertid en anden, da en fratagelse af rådigheden her altid kræver, at værgen får Familieretshusets godkendelse hertil, jf. lovbekendtgørelse nr. 1122 af 28. maj 2021 om værgemål § 42, stk. 3.

¹⁷ Jf. ML § 1, stk. 1, 1. pkt.

¹⁸ Jf. ML § 32 og § 43.

¹⁹ Jf. ML § 48.

Lovgivningen i Grønland indeholder ganske få begrænsninger i værgens varetagelse af værgemålet. Overordnet set er værger begrænset af sit erstatningsansvar. Herudover er værger begrænset således, at værger ikke kan forpligte barnet ved kaution eller anden sikkerhedsstillelse for tredjemands gæld²⁰.

En helt særlig udfordring opstår, når *barnet indgår ægteskab*. Dette skyldes, at barnet i disse tilfælde ikke længe er underlagt forældremyndighed men fortsat er (økonomisk) umyndig og dermed underlagt værgemål. Der må i disse tilfælde være beslutninger, der både kræver det gifte barns egen tilkendegivelse samt værgens. Dette kan formentlig være beslutning om underskrivelse af egen lejekontrakt samt flytning, da det antages, at der ved sådan en disposition både varetages personlige og økonomiske interesser.

Der kan i øvrigt peges på, at der muligvis i forbindelse med arbejdsforhold for et barn, der har indgået ægteskab, er sket en ændring i den gældende lovgivning, hvorefter det anses som et åbentstående spørgsmål, hvorvidt barnet der har indgået et ægteskab egenhændigt kan antage et arbejde²¹.

Hvor forældremyndighedsindehaveren overordnet varetager barnets personlige forhold, varetager værger derimod overordnet set barnets økonomiske forhold²².

4.1 Hvem er værger for et barn?

Ofte vil der være personsammenfald mellem forældremyndighedsindehaveren og værger. Dette skyldes, at det som *udgangspunkt er indehaveren af forældremyndigheden, der er værger* for et barn. Ved fælles forældremyndighed er forældremyndighedsindehaverne værger i forening²³.

---

²⁰ Jf. ML § 46. Foruden disse situationer ses der umiddelbart ikke direkte begrænsninger i værgens udførelse af værgemålet. Dette skyldes, at der på nuværende tidspunkt ikke er adgang til et aktivt tilsyn og krav om godkendelse af yderligere dispositioner, herunder usædvanlige anvendelse af indtægter. Som ovenfor, vedrørende forældre der har del i forældremyndighedens anvendelse af barnets indtægter, må det således umiddelbart være værgens opgave at vurdere, om en disposition er hensigtsmæssig eller ej – dog underlagt erstatningsansvaret. Rigsombuddet fører gennem Justitsministeren et tilsyn med værgemålene, jf. ML § 50. Dette tilsyn er på nuværende tidspunkt ikke nærmere defineret gennem en bekendtgørelse. Efter lang og fast praksis kræver anvendelse af barnets formue dog en forhåndsgodkendelse fra rigsombuddet.

²¹ Børn, der havde indgået et ægteskab, kunne tidligere selv træffe bestemmelse om indgåelse og ophævelse af aftaler om tjeneste eller andet personligt arbejde, jf. den nu ophævede ML § 33, stk. 1. Denne bestemmelse blev ophævet ved en lovændring i 2016, jf. Lov nr. 103 af 3. februar 2016 § 1, pkt. 2. Bestemmelser om børns arbejdsforhold er i dag indført i forældreansvarsloven, jf. FOL § 43 og § 44, som trådte i kraft 1. juli 2016. Bestemmelserne omhandler mindreårige, der er under forældremyndighed og deres adgang til at indgå arbejdsaftaler. Denne bestemmelse undtager således umiddelbart børn, der har indgået ægteskab, da disse ikke længere er underlagt forældremyndighed. Det må afgøres af domstolene, hvorvidt et barn, der har indgået et ægteskab, er omfattet FOLs bestemmelser om arbejdsaftaler, eller om det har været hensigten med FOLs ordlyd og ophævelsen af ML § 33 at skabe en ændret retstilstand for børn, der har indgået et ægteskab.

²² Denne sondring vil anvendes i det følgende, da det antages at være den overordnede forskel mellem forældremyndighedsindehaverens opgaver og værgens opgaver. I denne sondring er det imidlertid væsentlig at være orienteret om, at forældre, med del i forældremyndigheden, har en nærmere defineret adgang til indtægtsanvendelse på barnets vegne.

²³ Jf. ML § 27, stk. 1. Der vil ikke her ske en nærmere gennemgang af reglerne om, hvem der oprindeligt har forældremyndigheden for et barn. Reglerne herop kan findes i MLs nu ophævede § 7 samt FOL §§ 7-8.

Såfremt et barn indgår ægteskab, er den hidtidige indehaver af forældremyndigheden værge²⁴. Barnet, der har indgået et ægteskab, er således stadig umyndig i økonomisk henseende, selvom denne ikke længere er underlagt forældremyndighed. Barnet, der har indgået et ægteskab, har således stadig en værge.

I særlige tilfælde kan der være forskel på, hvem der har forældremyndigheden, og hvem der er værge for et barn. Det skyldes, at personen med del i forældremyndigheden i nogle tilfælde ikke kan varetage værgeopgaven. Det vil formentlig ofte skyldes, at forældremyndighedsindehaveren selv er umyndige, herunder under 18 år²⁵. En barneforælder har således forældremyndigheden for sit barn, selvom denne ikke selv er myndig. Denne barneforælder kan dog ikke samtidig være værge for sit barn grundet egen umyndighed.

Er begge forældremyndighedsindehavere under 18 år eller er eneforældremyndighedsindehaveren under 18 år, er det således vigtigt, at der beskikkes en værge for barnet, som kan varetage barnets økonomiske interesser²⁶. Det må også være nødvendigt i de tilfælde, hvor barnet ikke har en økonomi, som værgeren aktuelt skal forholde sig til²⁷.

Der er imidlertid også andre tilfælde, hvor barnet kan have en anden værge end forældremyndighedsindehaveren. Dette kan skyldes, at forældremyndighedsindehaveren enten er umyndiggjort, kommet under lavværgemål, er blevet frataget værgemålet grundet misbrug af sin stilling eller fordi denne er uegnet til varetagelsen af opgaven²⁸.

Såfremt et barn grundet en af ovenstående omstændigheder er uden værge, skal der beskikkes en værge af domstolene²⁹. Det er således vigtigt, at der rettes henvendelse til domstolene, når der er kendskab til, at et barn er uden værge, hvorefter domstolene skal påbegynde en sag om værgebeskikkelse. Kommunerne har et overordnet ansvar for at kontakte domstolene, når de bliver opmærksom på behovet for beskikkelse af en værge for et barn. Kommunerne er i denne henseende ikke begrænset af retsplejelovens kompetenceregler, da disse alene regulerer spørgsmål om, hvornår en voksen kan umyndiggøres og sættes under lavværgemål. Spørgsmålet om udpegning af værge, for både børn og voksne, er derimod reguleret af myndighedsloven. Kommunerne har endvidere et overordnet ansvar for at kontakte domstolene, når de bliver opmærksom på, at en værge muligvis ikke er egnet til at varetage sit hverv eller der er bekymring for, at værgeren misbruger sin stilling³⁰.

Hvor der af en af ovenstående grunde er behov for, at der beskikkes en værge for et barn, må det overvejes, om der er en person i barnets netværk, herunder bedsteforældre, forældres søskende

---

²⁴ Jf. ML § 27, stk. 1, 2. pkt.

²⁵ Jf. ML § 27, stk. 2.

²⁶ Barnet skal som minimum have en værge. Såfremt det kun er den ene forælder, der er under 18 år, er den anden forælder værge alene, jf. ML § 27, stk. 2. Der skal i disse tilfælde ikke ske en værgebeskikkelse, da barnet allerede har en værge. Når den umyndige forælder bliver myndig, må forældrene blive værger i forening.

²⁷ Jf. ML § 27, stk. 3.

²⁸ Jf. ML § 27, stk. 3 og § 30, stk. 1.

²⁹ Jf. ML § 31.

³⁰ Se nærmere herom under note 75, hvor også kommunen har et ansvar for at rejse sager om forældremyndighed, når et barn er uden en forældremyndighedsindehaver.

eller andre der kan beskikkes som værge. Dette forudsætter dog, at domstolene har vurderet, at de er egnede til opgaven³¹ og ønsker at påtage sig hvervet³². Såfremt der ikke findes nogen i barnet netværk, der kan eller vil påtage sig værgebeskikkelsen, må der beskikkes en professionel værge, hvilket for eksempel kan være en kommunalansat eller en advokat.

Værgerollen kan som kort belyst ovenfor *fratages* værgeren, hvis værgeren misbruger sin stilling eller i øvrigt viser sig uegnet til hvervet. Det er således vigtigt, at særligt myndigheder omkring barnet kontakter domstolene, såfremt de bliver opmærksomme på, at en værge misbruger sin stilling eller er uegnet til varetagelsen af denne. Hvis en forældremyndighedsindehaver fratages værgemålet, vil det ikke få betydning for den øvrige del af forældremyndigheden.

Forældremyndighedsindehaveren, som også er værger for et barn, kan derimod *umiddelbart* ikke kræve sig *fritaget* for værgeopgaven. Det kan derfor umiddelbart anses som en pligt for forældremyndighedsindehaveren også at varetage værgeopgaven. Dette skyldes, at forældremyndighedsindehavere for børn er fødte værger (værger uden værgebeskikkelse), og at det alene er værgebeskikkede værger, der kan kræve sig fritaget for en værgebeskikkelse³³.

Hvis værgeren ønsker hjælp til at varetage sine værgeopgaver eller ønsker at *uddelegere dele af værgeopgaverne*, kan værgeren udfærdige en fuldmagt til brug herfor. Det vurderes dog, at en værge ikke kan udhule hele sin værgeopgave ved at uddelegere samtlige opgaver³⁴. Værgeren skal ved uddelegering af dele af sine opgaver være særligt opmærksom på, at det fortsat er værgeren, som bærer værgeansvaret³⁵.

Værgeren vil således i praksis typisk være den samme person som forældremyndighedsindehaveren, forudsat at denne er myndig. Det er dog relevant at være opmærksom på, at dette ikke altid er tilfældet, da værgeopgaven kan fratages værgeren, hvorefter en anden værge skal beskikkes for barnet.

---

³¹ Jf. forudsætningsvis ML § 30.

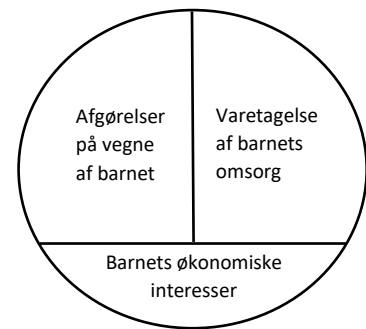
³² Jf. forudsætningsvis ML § 29, stk. 1.

³³ Jf. ML § 27, stk. 4 og ML § 29, stk. 1. Der beskikkes værger for voksne umyndiggjorte og børn, hvor forældremyndighedsindehaveren af en af ovenstående grunde ikke er værge for barnet, jf. ML § 28 og ML § 27, stk. 3. Der kan dog argumenteres for, at der findes en ulovhjemlet adgang til at blive fritaget fra værgemålet for fødte værger. Sådan en praksis kendes fra Danmark inden den nuværende danske værgemålslov. Der kan endvidere argumenteres herfor, da værgeren alternativt kan forsøge at få sig frataget værgemålet, hvilket ikke anses for hensigtsmæssigt. Værgeren skal dog have en god grund, såfremt denne på ulovhjemlet grundlag skal fritages værgeopgaven. Dette kan eksempelvis være, at værgeren er velvidende om, at denne ikke kan håndtere opgaven for eksempel på grund af sygdom eller alkoholproblemer.

³⁴ Uddelegering af hele værgeopgaven må sammenlignes med udpegning af en ny værge. Hverken forældremyndighedsindehavere eller værger kan udpege eller beskikke en ny værge, da det klart fremgår af ML, at værger beskikkes af kredsdommerer, jf. ML § 31. Der kan imidlertid argumenteres for, at udstedelsen af en fuldmagt omfattende samtlige værgeopgaver er et udtryk for, at værgeren er uegnet til at varetage sit hverv, hvilket kan medføre, at værgeren fratages værgemålet, jf. ML § 30, stk. 1.

³⁵ Hvorvidt den fuldmægtige kan gøres ansvarlige må vurderes ud fra de almindelige erstatningsregler.

Forældremyndighedsindehavernes opgaver, inklusiv værgeopgaverne, kan helt overordnet illustreres med nærværende illustration. Opgaverne samles her i illustrationen, da der typisk vil være personsammenfald mellem forældremyndighedsindehaveren og værgeren³⁶. De to øverste felter er udtryk for forældremyndighedsindehaverens varetagelse af barnets personlige forhold, mens den nederste del er udtryk for værgens varetagelse af barnets økonomiske forhold. Det er her relevant at være opmærksom på, at værges opgaver kan fratages, hvorved disse opgaver vil blive fjernet helt fra cirklen.

5. Forældres adgang til at aftale ændringer i forældremyndigheden

Forældre har en vid frihed til selv at aftale, hvordan forældremyndigheden skal *placeres mellem dem*. Dette må formentlig skyldes en formodning om, at forældre i samarbejde ved, hvad der er bedst for deres børn. Forældre kan således aftale, at de skal have *fælles forældremyndighed*³⁷, at der skal ske *ophør af fælles forældremyndighed*, hvis forældrene ikke lever sammen, hvorefter den ene forælder har forældremyndigheden alene,³⁸ og at *forældremyndigheden skal overføres* fra den ene forælder til den anden³⁹.

Ovenstående aftaler forudsætter, at *aftalen* om forældremyndighed sker mellem *forældre*. Det er således en forudsætning, at barnets far er registret som far, før aftalen kan indgås.

Det er desuden en *gyldighedsbetingelse* for ovenstående aftaler, at de *anmeldes* til Rigsombudsmanden i Grønland (herefter rigsombuddet)⁴⁰, hvorefter rigsombuddet registrerer aftalerne⁴¹. Rigsombuddet vil i forbindelse med aftalens registrering sikre, at aftalen ikke er ældre end to måneder⁴².

Aftaler om forældremyndighed kan ikke indgås inden barnets fødsel. Aftaler herom kan heller ikke betinges eller tidsbegrænses⁴³. Bestemmelserne må endvidere skulle forstås således, at aftaler om forældremyndighed ikke kan opgavebegrænses, da den eneste adgang til at dele forældremyndigheden må være lovens regler om fælles forældremyndighed.

Ovenstående aftaler forudsætter, at begge forældre ønsker ændringen i forældremyndigheden, da ændringen sker ved aftale. Såfremt forældrene ikke selv kan blive enige herom, må domstolene afgøre, hvordan forældremyndigheden skal fordeles mellem dem. Se nærmere herom under afsnit 6.

³⁶ Der henvises i denne sammenhæng til note 22 vedrørende sondringen mellem personlige og økonomiske forhold.

³⁷ Jf. FOL § 9.

³⁸ Jf. FOL § 10.

³⁹ Jf. FOL § 13, stk. 1.

⁴⁰ Jf. FOL § 9, stk. 1, 2. pkt., § 10, stk. 1, 2. pkt. og § 13, stk. 1, 2. pkt.

⁴¹ Er der indbragt en sag om forældremyndighed for domstolene, kan aftalen anmeldes dertil FOL § 9, stk. 1, 3. pkt., § 10, stk. 1, 3. pkt. og § 13, stk. 1, 3. pkt.

⁴² Jf. bekendtgørelse nr. 522 af 25. marts 2021 for Grønland om forældremyndighed m.v. § 1, stk. 3.

⁴³ Jf. FOL § 10 a og § 13, stk. 3, 1. pkt. begge indsat ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 4 og 6.

Forældre har endvidere gennem aftale mulighed for at flytte forældremyndigheden til *andre end forældrene*⁴⁴. Aftaler om overførsel af forældremyndigheden til andre end forældrene skal *godkendes* af rigsombuddet. Godkendelsen er en *gyldighedsbetingelse*. Forældrene har således i dette tilfælde ikke samme frie adgang til at indgå aftaler om forældremyndigheden, som de har, når de indgår aftaler om forældremyndigheden mellem dem.

Rigsombuddet godkender kun en aftale om overførsel af forældremyndigheden til andre end forældrene, såfremt det vurderes at være til barnets bedste.

Overførslen af forældremyndigheden til andre end forældrene kan for eksempel ske til plejeforældre eller slægtninge, herunder bedsteforældre. Der kan ske overførsel af forældremyndigheden til ægtepar eller et samlevende par i forening⁴⁵. Overførsel af forældremyndigheden kan ske som alternativ til adoption, da de øvrige juridiske bånd til den biologiske familie i sådanne tilfælde bevares.

Aftaler om overførsel af forældremyndighed til andre end forældrene er ikke gyldige, hvis der ydes vederlag eller betaling for tabt arbejdsfortjeneste til forældremyndighedsindehaveren⁴⁶.

Domstolene kan efterfølgende *ændre en aftale om overførsel af forældremyndighed* til andre end forældrene⁴⁷. Det betyder, at forældre/en forælder der har overført forældremyndigheden til andre kan anmode om at få forældremyndigheden igen. Dette kan være relevant i tilfælde, hvor forældre med fælles forældremyndighed aftaler, at forældremyndigheden skal overgå til den ene forælder og dennes ægtefælle/samlever. Forælderen, der nu er uden del i forældremyndigheden, har herefter mulighed for at anmode domstolene om at få del i forældremyndigheden igen. Det samme kan være tilfældet, hvis de fødte forældremyndighedsindehavere overfører forældremyndigheden til bedsteforældre eller plejeforældre. Disse forældre vil også senere kunne anmode om at få forældremyndigheden tilbage ved ændring af den tidligere indgået aftale. Domstolene skal efter anmodning herom beslutte om aftalen skal ændres, således forældrene får forældremyndigheden tilbage eller om den skal blive hos dem, der gennem aftale har fået den tillagt. Det må afgøres ud fra, hvad der er til barnets bedste⁴⁸.

---

⁴⁴ Jf. FOL § 13, stk. 2. Såfremt den ene forælder på tidspunktet for aftalens indgåelse har forældremyndigheden alene, indhenter rigsombuddet en erklæring fra den forælder, der er uden del i forældremyndigheden, jf. FOL § 36, stk. 1. Dette kan dog undlades, såfremt det antages at være til skade for barnet eller vil medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen, jf. FOL § 36, stk. 3.

⁴⁵ Jf. FOL § 13, stk. 2, 2. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 5. Det må som udgangspunkt være en betingelse for overførsel af forældremyndighed til samlevende par, at de op til overførslen af forældremyndigheden har haft et samliv af en vis varighed og dermed lever i et stabilt parforhold. Det samlevende par må efter praksis have et samlivsforhold af en vis varighed, når de har boet sammen 2-3 år som udgangspunkt. Hvor det samlevende par ikke opfylder dette samlivskriterie, kan det overvejes, om forældremyndigheden i første omgang skal overføres til den ene samlever.

⁴⁶ Jf. FOL § 13, stk. 3, 2. pkt. som indsat ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 6.

⁴⁷ Jf. FOL § 14, stk. 2.

⁴⁸ Såfremt de nye indehavere af forældremyndigheden er indforstået med, at forældremyndigheden skal tilbage til de oprindelige forældremyndighedsindehavere, kan de indgå en aftale herom, hvilket antages at følge analogt af FOL § 13, stk. 2.

Aftaler om forældremyndighed kan ikke indgås inden barnets fødsel, gøres betinget eller tids- og opgavebegrænset⁴⁹. Såfremt forældremyndighedsindehaveren ønsker at *uddelegere dele af opgaverne*, kan det alternativt ske gennem en fuldmagt. Fuldmagter skal begrænses i enten opgave eller tid, på samme måde som værgens fuldmagter. Se nærmere herom under afsnit 4.1. En fuldmagt vedrørende alle forældremyndighedsindehaverens opgaver kan formentlig ikke tidsbegrænses længere end op til 6 måneder, da der ellers reelt set, kan være tale om en overførsel af forældremyndigheden. Fuldmagter kan eksempelvis anvendes, hvis forældremyndighedsindehaveren er bortrejst, eller hvis plejefamilien eller andre slægtninge skal have mulighed for at være i dialog med for eksempel barnets skole.

Fuldmagter skal, i modsætning til ændring af forældremyndighedsordningen, begrænses i enten tid eller opgave. Det skyldes, at det må være en omgåelse af reglerne ændring af forældremyndighed, såfremt hele opgaven uddelegeres gennem en fuldmagt. Fuldmagter kan tilbagekaldes og ændres af forældremyndighedsindehaveren. Aftaler om overførsel af forældremyndighed kan derimod ikke egenhændigt ændres eller tilbagekaldes af forældrene. Forældre bør derfor nøje overveje, hvilken løsning de vurderer er bedst for deres situation.

Forældre kan efter godkendelse fra rigsombuddet overføre forældremyndigheden til andre. Der ses derimod ikke at være positiv hjemmel til, at domstolene uden en partspåstand fra en af forældrene kan beslutte, at forældremyndigheden skal flyttes til andre end forældrene, foruden de særlige tilfælde der er beskrevet under afsnit 6.1-6.2. Såfremt forældremyndighedsindehaverne ikke varetager sine opgaver på tilfredsstillende vis, må der derimod ses nærmere i særlovgivningen for afklaring af, hvilke reaktionsmuligheder myndighederne har. Se nærmere herom under afsnit 7.

6. Domstolenes muligheder for at ændre i forældremyndigheden

Såfremt forældrene ikke kan blive enige om, hvordan forældremyndigheden skal fordeles mellem dem, kan det afgøres af domstolene efter anmodning fra en af forældrene⁵⁰.

Ved *forældrenes uenighed* om forældremyndighedens placering, kan *domstolene* beslutte, at den ene forælder skal have *forældremyndigheden alene*, eller at den *fælles forældremyndighed* skal fortsætte⁵¹. Domstolene kan endvidere træffe afgørelse om, at *forældremyndigheden skal overføres* fra den ene forælder til den anden, eller at der skal være fælles forældremyndighed⁵².

Domstolene skal træffe deres afgørelse om forældremyndighed ud fra, hvad der er til barnets bedste⁵³, ligesom de skal tage hensyn til barnets egne synspunkter alt efter dets alder og modenhed⁵⁴.

---

⁴⁹ Jf. FOL § 13, stk. 3, 1. pkt. som indsat ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 6.

⁵⁰ Det er kun domstolene, der har kompetence til at afgøre en sådan tvist. Rigsombuddet har alene en kompetence på området, hvor der foreligger enighed mellem forældrene om, at der skal ske en ændring i forældremyndighedsordningen.

⁵¹ Jf. FOL § 11, 1. pkt.

⁵² Jf. FOL § 14, stk. 1.

⁵³ Jf. FOL § 1 og § 4.

⁵⁴ Jf. FOL § 5.

Betingelsen for, at domstolene kan ophæve den fælles forældremyndighed er, at der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste⁵⁵. Såfremt domstolene beslutter, at den fælles forældremyndighed skal ophæves, skal domstolene herefter beslutte, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden. Det antages, på baggrund af domspraksis, at der skal tungtvejende årsager til, før domstolene ophæver den fælles forældremyndighed og herefter tillægger hele forældremyndigheden til én forælder. Det må anses at være i overensstemmelse med forældreansvarslovens sigte om at sikre et barn to forældremyndighedsindehavere. Fra nyere retspraksis kan femhæves følgende domme:

TFA2021.275: Østre Landsret fandt ikke anledning til at ophæve den fælles forældremyndighed. Landsretten fandt, at det ikke var tilstrækkeligt godtgjort, at forældrene ikke kunne samarbejde om barnets forhold. Landsretten havde i den forbindelse lagt vægt på, at forældrene trods deres ikke ubetydelige samarbejdsvanskeligheder kunne kommunikere og samarbejde om blandt andet samværet med barnet⁵⁶.

TFA 2021.172: Østre Landsret fandt, at der skulle ske en ophævelse af den fælles forældremyndighed særligt på grundlag af moderens flerårige grove samværschikane. Forældremyndigheden blev tillagt faderen. Moderen havde efter byrettens afgørelse fortsat udøvelsen af samværschikanen, hvilket var en medvirkende årsag til, at landsretten vurderede, at hun ikke havde vilje eller evne til at samarbejde med barnets far om barnets forhold.

Foruden ovenstående situation, hvor begge forældre fortsat er i live, men blot uenige om forældremyndighedens placering, kan der også opstå situationer, hvor en eller begge forældremyndighedsindehavere afgår ved døden. Disse situationer vil blive beskrevet herunder.

6.1. Fælles forældremyndighed ved den enes død

Har et barn to forældremyndighedsindehavere, der har fælles forældremyndighed, *forbliver forældremyndigheden som udgangspunkt ved den efterlevende forælder*, såfremt den ene forælder afgår ved døden⁵⁷.

Dette udgangspunkt fraviges i tilfælde, hvor barnet *ikke bor hos den efterlevende forælder* ved dødsfaldet, og hvor *den efterlevende forælder har forvoldt den anden forælders død*. I disse tilfælde henholdsvis *kan* og *skal* der tages stilling til, om forældremyndigheden skal blive hos den efterlevende forælder. Disse situationer beskrives nærmere i det følgende.

I de tilfælde, hvor forældrene ved dødsfaldet havde fælles forældremyndighed er der mulighed for, at andre kan *anmode* om forældremyndigheden, såfremt *barnet ikke boede hos den efterlevende*

---

⁵⁵ Jf. Fol § 11, 2. pkt.

⁵⁶ Retten have nogle år forinden truffet afgørelse om, at den ene forælder midlertidigt skulle tillægges forældremyndigheden. Denne midlertidige afgørelse blev ophævet igen, efter der var taget stilling til barnets skoleskift, hvorefter der således igen var fælles forældremyndighed. Dette kan tages som udtryk for, at konflikter mellem forældremyndighedsindehaverne *kan* løses ved, at forældremyndigheden midlertidigt tillægges den ene forælder, såfremt sådan en afgørelse konkret kan løse konflikten, som forældrene gennem råd og vejledning ikke selv kunne løse. Det må dog vurderes konkret, om det er i overensstemmelse med forældreansvarsloven og barnets bedste. Se eventuelt også TFA 2021.310, hvor den fælles forældremyndighed over for et barn blev ophævet, da forældrene var uenige om netop skolevalg.

⁵⁷ Jf. FOL § 15, stk. 1, som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

forælder.⁵⁸ Afgørelse om forældremyndighed i denne situation kræver således, at der er andre, der aktivt anmoder om forældremyndigheden. Afgørelse herom træffes af domstolene⁵⁹ ud fra, hvad der er bedst for barnet⁶⁰. Hvis ikke andre anmoder om forældremyndigheden, forbliver den således automatisk hos den efterlevende forælder, medmindre denne har forvoldt den anden forælders død. Har den ene forælder forvoldt den anden forælders død, skal domstolene derimod træffe afgørelse om forældremyndigheden. Se nærmere herom nedenfor.

Såfremt den efterlevende forælder er enig i, at forældremyndigheden skal overføres til en anden, kan de i stedet indgå en aftale herom. Aftalen skal godkendes af rigsombuddet⁶¹. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 5.

Loven opstiller ikke nærmere begrænsning for, hvem der i disse situationer kan anmode om forældremyndigheden. Det vurderes dog, at det typisk vil være personer, som har et godt kendskab til barnet. Det kan for eksempel være den afdøde forælders ægtefælle, som barnet har haft bopæl med. Det kan desuden være den afdøde forælders forældre eller anden slægtning, der har en god kontakt til barnet. Ægtefæller og samlevede kan sammen anmode om at få forældremyndigheden⁶². Andre, der ikke har kendskab til barnet, kan også anmode om at få del i forældremyndigheden. Det må afgøres konkret ud fra barnet bedste, hvem der skal have forældremyndigheden tillagt⁶³.

Såfremt barnet ved forælders dødsfald har bopæl ved den efterlevende forælder, eventuelt sammen med den afdøde forælder, er der derimod ikke hjemmel til, at andre kan anmode om forældremyndigheden⁶⁴, medmindre den efterlevende forælder har forvoldt den anden forælders død. Se straks herunder.

---

⁵⁸ Jf. FOL § 15, stk. 2, 1. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁵⁹ Jf. FOL § 15, stk. 2, 2. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁶⁰ Jf. FOL § 1 og § 4.

⁶¹ Jf. FOL § 13, stk. 2.

⁶² Jf. FOL § 13, stk. 2, 2. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 5.

⁶³ Det er forældremyndighedsindehaveren, der blandt andet skal varetage barnets omsorg og træffe afgørelser om barnets personlige forhold som nærmere beskrevet ovenfor under afsnit 3. Det er herunder også forældremyndighedsindehaveren, der kan beslutte, hvor barnet skal have bopæl. Det kan tænkes, at dette kan være en medvirkende faktor til, at andre anmoder om forældremyndigheden, når bopælsforælderen afgår ved døden. Såfremt anmodningen imødekommes kan den nye forældremyndighedsindehaver dermed beslutte, at barnet skal blive boende i sit hidtidige hjem. Dette kan for eksempel være tilfældet, hvis den afdøde forælders ægtefælle eller samlever får tillagt forældremyndigheden, hvorefter barnet kan blive boende sammen med denne og eventuelle søskende frem for at flytte til en den anden forælder, som barnet måske kun har et begrænset kendskab til, jf. betænkning nr. 985/1983 afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet om forældremyndighed og samværsret side 90 f. Det kan her ikke nærmere konkluderes, hvilken bopæl, der er bedst for barnet, da dette altid skal vurderes konkret. Det er væsentligt for barnet, at andre har mulighed for at anmode om forældremyndigheden, da den efterlevende forældremyndighedsindehaver ellers uden nærmere prøvelse kan fjerne barnet fra dets vante rammer og flytte det til trods for, at det måske ikke er til barnets bedste.

⁶⁴ jf. betænkning nr. 985/1983 afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet om forældremyndighed og samværsret side 89.

I de tilfælde, hvor forældrene ved dødsfaldet havde fælles forældremyndighed *og den efterlevende forælder har forvoldt den anden forælders død*⁶⁵, skal domstolene træffe afgørelse om, hvorvidt forældremyndigheden skal forblive hos den efterlevende forælder, eller om en anden skal have forældremyndigheden tillagt⁶⁶. Der skal i disse tilfælde *altid* træffes en afgørelse om forældremyndighedens placering, også selvom barnet fortsat har en forældremyndighedsindehaver og selvom, der ikke er andre, der har anmodet om forældremyndigheden.

Hensigten bag bestemmelsen er, at der i tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død altid skal træffes afgørelse om forældremyndighedens placering, da der i disse tilfælde er så særlige omstændigheder, at der aktivt skal tages stilling til, hvorvidt det fortsat er til barnets bedste, at forældremyndigheden er placeret hos den efterlevende forælder.

Tilsvarende gør sig gældende, såfremt eneforældremyndighedsindehaveren forvolder den anden forælders død⁶⁷. Denne situation vil dog ikke blive nærmere belyst her.

Afgørelser om forældremyndighedens placering kan efterfølgende ændres af domstolene på samme vis som aftaler om overførsel af forældremyndigheden til andre end forældrene⁶⁸. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 5.

6.2. Eneforældremyndighedsindehaveren eller begge forældremyndighedsindehavere afgår ved døden – ingen har herefter forældremyndigheden

Et dødsfald kan bevirke, at ingen har forældremyndigheden for et barn. Dette kan ske, både når *eneforældremyndighedsindehaveren afgår ved døden* eller *begge forældre med fælles forældremyndighed afgår ved døden samtidigt*.

I de tilfælde, hvor *eneforældremyndighedsindehaveren afgår ved døden*, kan både *den efterlevende forælder og andre* anmode om forældremyndigheden⁶⁹. I de tilfælde, hvor *begge forældre med fælles forældremyndighed afgår ved døden på samme tid*, kan *andre ligeledes* anmode om forældremyndigheden⁷⁰.

---

⁶⁵ Bestemmelsen finder alene anvendelse, når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død ved drab, vold med døden til følge eller hensættelse i hjælpeløs tilstand. Bestemmelsen finder ligeledes anvendelse, hvis der er sket medvirken til drab eller vold med døden til følge.

⁶⁶ Jf. FOL § 15 a, stk. 1 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁶⁷ Jf. FOL § 15 a, stk. 1 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁶⁸ Jf. FOL § 14, stk. 2 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 7. I tilfælde, hvor eneforældremyndighedsindehaveren afgår ved døden, og den anden forælder er uden del i forældremyndigheden, skal domstolene indhente erklæring fra den efterlevende forælder, inden der træffes afgørelse om forældremyndigheden Jf. FOL § 36, stk. 1 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 13. Dette kan dog undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller medføre en uforholdsmæssig forsinkelse af sagen Jf. FOL § 36, stk. 3.

⁶⁹ Jf. FOL § 15, stk. 3, 1. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁷⁰ Jf. FOL § 15, stk. 3, 2. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

Disse afgørelser om forældremyndighed træffes af domstolene⁷¹. Domstolene skal træffe afgørelsen ud fra, hvad der er til barnets bedste⁷², hvilket også må betyde, at domstolene ikke er begrænset til at udpege en forældremyndighedsindehaver blandt de personer der eventuelt har anmodet om forældremyndigheden. Domstolene skal, i vurderingen af hvad der er bedst for barnet, foretage en helhedsvurdering. Domstolene skal således ikke udelukkende vurdere ud fra, om den efterlevende forælder uden del i forældremyndigheden er egnet til at varetage opgaven som forældremyndighedsindehaver eller ej. Fra praksis kan nævnes følgende afgørelse:

TFA 2021.266: Østre Landsret fandt, at forældremyndigheden skulle tillægges morforældrene til trods for, at faderen, der ellers var uden del i forældremyndigheden, ønskede denne tillagt efter barnets mors død. Moderen, der havde forældremyndigheden alene, var sammen med barnet flyttet ind hos sine forældre inden sin død som følge af et alvorligt sygdomsforløb. Barnet havde i de seneste år haft en sparsom kontakt med sin far, som i dele af perioden havde boet i Afrika. Barnet, som trivedes hos sine morforældre, havde givet udtryk for, at det ønskede at blive boende der. Morforældrene havde endvidere været de primære omsorgspersoner efter moderens død.

Det fremgår af lovens forarbejder, at formålet med bestemmelsen er at sikre, at der altid udpeges en forældremyndighedsindehaver, hvis et dødsfald medfører, at et barn står uden forældremyndighedsindehaver⁷³. Dette gør sig således også gældende, såfremt et barn efter forældrens/forældrenes dødsfald anbringes hos en plejefamilie eller på en institution. Domstolene kan således *ikke* undlade at udpege en ny forældremyndighedsindehaver i de situationer, hvor et barn står uden forældremyndighedsindehaver⁷⁴.

Det vurderes, at det er kommunernes ansvar at gøre domstolene opmærksom på, at et barn ikke har en forældremyndighedsindehaver, såfremt domstolene ikke på anden vis er gjort opmærksom herpå⁷⁵. Kommunerne skal således kontakte domstolene med anmodning om, at der startes en forældremyndighedssag, hvorefter det er op til domstolene at vurdere, hvem der skal udpeges som

---

⁷¹ Jf. FOL § 15, stk. 3, 3. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁷² Jf. FOL § 1 og § 4.

⁷³ Jf. bemærkninger til lov nr. 133 af 16. februar 2016 § 1, nr. 2, som anordnet ved lov nr. 188 af 9. februar 2021.

⁷⁴ Bestemmelsen er også gældende i den danske forældreansvarslov. Ordlyden af bestemmelsen er en smule anderledes i den danske forældreansvarslov. Denne ordlyd blev ændret i 2020. Det fremgår af denne mere direkte, at der altid skal træffes en afgørelse om forældremyndighed, når et dødsfald bevirker, at et barn er uden forældremyndighedsindehaver, jf. bemærkninger til lov nr. 183 af 29. maj 2020 § 4, nr. 4. Denne ordlyd var formentlig kendt ved vedtagelsen af ændringen af den grønlandske forældreansvarslov. Den danske lovs ordlyd har ikke haft til hensigt at ændre retstilstanden, men blot tydeliggøre den i loven, hvorfor retstilstanden næppe er anderledes i Grønland end i de øvrige dele af rigsfællesskabet. Det vurderes således utvivlsomt, at der også i Grønland altid skal træffes en afgørelse om forældremyndighed, når et dødsfald medfører, at et barn står uden forældremyndighedsindehaver. Det fremgår desuden allerede af forarbejderne til den tidligere myndighedslov, at lovforslaget indebærer, at der altid skal udpeges en ny forældremyndighedsindehaver, hvis et dødsfald medfører, at et barn er uden en sådan, jf. Folketingstidende 1984-85, tillæg A, 1, side 594, konkrete bemærkninger til § 15.

⁷⁵ Det må således være kommunernes ansvar, at der startes en sag om forældremyndighed, da kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelser om alle forhold vedrørende kommunens sociale virksomhed, som ikke ved anden lovgivning er henlagt til anden myndighed, jf. Landstingsforordning nr. 11 af 12. november 2001 om socialvæsenets styrelse og organisation med senere ændringer § 6, stk. 1. Der må heri indregnes et ansvar for kommunerne til at gribe de sociale sager, som ikke har hjemmel andet sted for at sikre, at retskrav bliver efterlevet. I Danmark fremgår kommunernes ansvar i forældremyndighedssagerne direkte af lovebekendtgørelse nr. 1548 af 1. juli 2021 om social service § 57, stk. 1, hvoraf fremgår, at hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller ung, skal kommunalbestyrelsen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden. Udfyldende fortolkning fra

forældremyndighedsindehaver. Det vurderes endvidere, at kommunerne i fornødent omfang skal medvirke til at finde en egnet forældremyndighedsindehaver, såfremt domstolene anmoder om kommunernes bistand hertil⁷⁶.

Sager om forældremyndighed skal behandles effektivt for at sikre, at der ikke begås brud på menneskerettighedskonventionens artikel om retten til respekt for blandt andet familieliv⁷⁷. Både kommunerne og domstolene skal således sikre, at disse sager om forældremyndighed behandles snarest muligt, så barnets retskrav sikres.

Ovenstående vedrørende afgørelse om forældremyndighed finder også anvendelse, såfremt den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, og den afdøde forælder havde forældremyndigheden alene⁷⁸. Domstolene skal således også her træffe en afgørelse om forældremyndighedens placering⁷⁹.

Disse afgørelser om forældremyndigheds placering kan efterfølgende også ændres af domstolene på samme vis som aftaler om overførsel af forældremyndigheden til andre end forældrene og dødsfald ved fælles forældremyndighed⁸⁰. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 5.

Når der hos domstolene verserer en sag om forældremyndighed, kan domstolene efter anmodning bestemme, hvem forældremyndigheden *midlertidigt* skal tilkomme⁸¹. Dette kan være tilfælde, hvor forældrene internt er uenige om, hvem af dem der skal have forældremyndigheden. Det kan endvidere være tilfældet, hvor der efter et dødsfald skal tages stilling til forældremyndigheden. Det må særligt være tilfældet, hvor et dødsfald bevirker, at ingen har forældremyndigheden, og der skal indledes en større undersøgelse for afklaring af, hvem forældremyndigheden herefter skal tillægges, samtidig med, at der er hastende forhold, der skal tages stilling til, eksempelvis behandlingsspørgsmål⁸².

Ovenstående regler er med til at sikre barnets retskrav på en forældremyndighedsindehaver. Reglerne udtrykker klart, at domstolene skal træffe afgørelsen herom, mens det mere implicit må antages, at kommunerne også har et ansvar for hurtigst muligt at kontakte domstolene, når de bliver bekendt med, at et barn står uden forældremyndighedsindehaver.

---

dansk ret vil således også pege mod, at kommunerne har ansvaret for, at sagerne om forældremyndighed startes hos domstolene.

⁷⁶ Denne antagelse skyldes samme vurdering som fremgår af note 75.

⁷⁷ "Ret til samvær – familieretssystemet og de menneskeretlige rammer" udgivet af Institut for menneskerettigheder, hvor der i øvrigt henvises til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols, M og M mod Kroatien, 3. september 2015, sagsnummer 1016/13, præmis 179.

⁷⁸ Jf. FOL § 15 a, stk. 2 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 8.

⁷⁹ Domstolene skal i disse tilfælde også indhente en erklæring fra den efterlevende forælder, inden der træffes afgørelse, jf. FOL § 36, stk. 1 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 13, medmindre det er til skade for barnet eller medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen, jf. FOL § 36, stk. 3.

⁸⁰ Jf. FOL § 14, stk. 2 som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 7.

⁸¹ Jf. FOL § 26, stk. 1, 1. pkt.

⁸² Afgørelser om midlertidig forældremyndighed skal træffes ud fra, hvad der er til barnets bedste Jf. FOL § 1 og § 4. Da der er tale om en midlertidig afgørelse, kan barnets bedste vurderes ud fra et kortere perspektiv.

6.3. Hvem kan få tillagt forældremyndigheden

Andre end forældrene kan i særlige tilfælde anmode om forældremyndigheden. Se nærmere herom ovenfor under afsnit 6.1 og 6.2. Det vil typisk være personer med kontakt til barnet, der er interesseret i at få forældremyndigheden tillagt. Ægtepar og samlevende par har mulighed for at få forældremyndigheden tillagt i forening⁸³.

I tilfælde, hvor der skal træffes en afgørelse om forældremyndigheden, skal domstolene vurdere, hvad der er barnets bedste. Såfremt begge forældremyndighedsindehavere er afgået ved døden eller det vurderes, at den efterlevede forælder efter de gældende regler ikke skal have forældremyndigheden, må det herefter afgøres, hvem der skal have forældremyndigheden tillagt. Såfremt der ikke er nogen, der anmoder om forældremyndigheden, eller det ikke findes at være til barnets bedste, at en af disse får tillagt forældremyndigheden, kan det i sidste ende være nødvendigt at udpege en professionel forældremyndighedsindehaver. Den professionelle forældremyndighedsindehaver kan for eksempel være en fra barnets institution, en ansat ved kommunen eller en advokat.

Det indgår i domstolenes vurdering af, hvem der skal udpeges som ny forældremyndighedsindehaver, om der er oprettet et vejledende børnetestamente samt indholdet heraf. Forældremyndighedsindehavere kan gennem et børnetestamente have frembragt et ønske om, hvem de vil overlade forældremyndigheden til, såfremt de selv afgår ved døden, inden barnet bliver myndig⁸⁴. Domstolene er ikke forpligtet til at følge børnetestamentets indhold, da domstolene skal sikre, at afgørelsen om forældremyndighed er til barnets bedste på tidspunktet for udpegningen af en ny forældremyndighedsindehaver.

7. Reaktionsmuligheder over for forældremyndighedsindehaveren

Som beskrevet ovenfor er det muligt at fratage en værge værgemålet, hvis denne misbruger sin stilling eller i øvrigt viser sig uegnet til hvervet. Dette følger direkte af myndighedsloven⁸⁵. Der er derimod ikke samme positive hjemmel i forældreansvarsloven til at fratage forældremyndigheden fra en forælder, når denne viser sig mere eller mindre uegnet til at varetage forældreansvaret.

Der er i forældreansvarsloven alene positiv hjemmel til, at domstolene kan træffe afgørelse om fratagelse af forældremyndigheden i tilfælde, hvor sagen startes af en af forældrene og fratagelsen er til fordel for den anden forælder⁸⁶ og i de særlige tilfælde, som er beskrevet under afsnit 6.1 og 6.2, hvor et dødsfald under særlige omstændigheder kan medføre, at der skal træffes en afgørelse om forældremyndigheden.

Det offentlige eller andre kan således ikke gennemtvinge et skift i forældremyndigheden foruden de ovenstående tilfælde, hvor domstolene har mulighed for at træffe afgørelse herom. Forældre,

---

⁸³ Jf. FOL § 13, stk. 2, 2. pkt. som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021 § 2, pkt. 5. Det vil ikke kunne udelukkes, at denne adgang gennem en eventuel kommende lovændring vil kunne udvides.

⁸⁴ Jf. FOL § 16.

⁸⁵ Jf. ML § 30, stk. 1.

⁸⁶ Jf. FOL § 11, 1. pkt. og § 14, stk. 1

der selv ønsker at afgive forældremyndigheden, kan dog overføre den til andre gennem aftale. Se nærmere herom under afsnit 5.

Forældreansvarsloven hjemler ikke nærmere reaktionsmuligheder, som myndighederne kan gøre brug af, når en forældremyndighedsindehaver ikke lever op til sine pligter og beføjelser

Myndighederne må derfor overveje, hvilke virkemidler de har, såfremt forældremyndighedsindehaverne ikke opfylder sin omsorgsforpligtelse eller undlader at træffe de fornødne afgørelser vedrørende barnets personlige forhold ud fra dets interesser og behov.

Myndighederne må indledningsvis forsøge at henvise forældremyndighedsindehaverne til deres pligter efter forældreansvarsloven og eventuelt vejlede dem herom, således forældremyndighedsindehaverne er bevidste om deres pligter.

Såfremt det ikke er tilstrækkeligt at henvise til forældreansvarslovens indhold, må myndighederne vurdere, om der i anden lovgivning er reaktionsmuligheder. Særligt kommunerne skal være opmærksom herpå, da kommunerne er forpligtet til aktivt og opsøgende at medvirke til, at ethvert barn får en opvækst med blandt andet trivsel, sundhed, udvikling og et trygt omsorgsmiljø. Kommunerne skal således støtte barnet for sikring her⁸⁷.

Kommunen har i den forbindelse mulighed for at indkalde forældremyndighedsindehaveren til en samtale om forældreansvar, når der er risiko for, at et barns udvikling eller trivsel er i fare, såfremt det beror på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar⁸⁸. Der kan indkaldes til en sådan samtale, når der foreligger oplysninger om, at barnet har højt skolefravær, barnet har begået kriminalitet af et vist omfang og en vis grovhed, barnet har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer, eller forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde med kommunen om løsning af barnets problemer⁸⁹. Det er et håb, at kommunerne gennem en sådan samtale kan få forældremyndighedsindehaveren til at leve op til sit forældreansvar. Ovenstående samtaler må dog forudsætte, at forældremyndighedsindehaveren evner og ønsker at påtage sig sit forældreansvar, før der succesfuldt kan indgås konkrete aftaler med forældremyndighedsindehaveren⁹⁰.

Udover at indkalde forældremyndighedsindehaveren til en samtale for at indgå aftale om forældreansvaret kan kommunen endvidere – i yderste tilfælde – træffe afgørelse om frivillig og/eller tvangsanbringelse⁹¹, såfremt mindre indgribende foranstaltninger ikke kan afhjælpe udfordringerne i

---

⁸⁷ Jf. Inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn med ændring af Inatsisartutlov nr. 36 af 23. november 2017 om ændring af Inatsisartutlov om støtte til børn (herefter BSL) § 3, stk. 1, nr. 1 og 2.

⁸⁸ Jf. BSL § 23, stk. 1.

⁸⁹ Jf. BSL § 23, stk. 2.

⁹⁰ Kommunerne har ud fra den nuværende lovgivning ikke mulighed for at give forældremyndighedsindehavere et pålæg i tilfælde, hvor det vurderes, at de ikke lever op til deres forældreansvar. Kommunen kan således ikke pålægge forældremyndighedsindehaveren at udføre bestemte handlinger for varetagelse af barnets omsorg. Såfremt forældremyndighedsindehaverne ikke varetager omsorgen på tilstrækkelig vis, må kommunen derimod overveje, hvorvidt barnet skal blive i hjemmet.

⁹¹ Jf. BSL § 27 og § 28.

hjemmet, og de øvrige betingelser for anbringelse uden for hjemmet er opfyldt. Herved må det formodes, at den umiddelbare omsorg for barnet sikres⁹².

Kriminalloven indeholder desuden et kapitel om forbrydelser i familieforhold. Det fremgår heraf, at der kan afsiges dom om krænkelse af familie eller husstand. Der afsiges dom herom, når en person ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen anden person, som er undergivet gerningsmandens myndighed eller forsorg, eller som gerningsmanden er besvogret eller beslægtet med⁹³. Det samme gælder i øvrigt, hvis man unddrager sig en forsørgelses- eller bidragspligt⁹⁴.

En lignende bestemmelse har tidligere været anvendt ved danske domstole. Fra praksis kan derfor nævnes følgende domme:

JD 1942 120: 2 kvinder gik på værtshus, mens børnene var alene hjemme. Børnene var snavsede og lugtede af indtørret urin og afføring. Kvinderne blev straffet med hæfte i 14 dage efter den dagældende lov.

U 1982.951/2: En forælder undlod at bringe sit barn til læge efter barnet havde været udsat for vold. Forælderen fik en betinget dom på 2 år.

Foruden ovenstående bestemmelse om vanrøgt og nedværdigende behandling kan forældremyndighedsindehavere samtidig blive dømt efter kriminallovens øvrige bestemmelser. Forældremyndighedsindehavere kan således ud fra samme handling blive dømt både for vold og krænkelse af familien. Revselsretten blev afskaffet med indførelsen af forældreansvarsloven⁹⁵, hvorefter der ikke må anvendes fysisk vold i forbindelse med udøvelse af myndighed, herunder forældremyndighed. Det betyder dermed, at børn ikke må slås i forbindelse med opdragelsen. Sådanne handlinger vil derfor i dag blive straffet som vold.

Foruden ovenstående kan det være relevant at undersøge, om der overfor forældremyndighedsindehaveren findes tvangsmidler i særlovgivningen eksempelvis i form af dagsbøder.

Forældremyndighedsindehaverens udøvelse af forældremyndigheden – eller mangel på samme – kan få betydning, såfremt der startes en sag i domstolene af den anden forælder om ophør af den fælles forældremyndighed eller en sag om overførsel af forældremyndigheden.

Barnet har således ret til en forældremyndighedsindehaver – men ikke nødvendigvis en god forældremyndighedsindehaver. I de tilfælde, hvor barnet har to forældremyndighedsindehavere, og den ene ikke formår at samarbejde om udøvelsen af forældremyndigheden til barnets bedste, er der mulighed for, at den anden forælder kan få forældremyndigheden selv – enten gennem aftale eller afgørelse.

Såfremt barnet har to forældremyndighedsindehavere, der ikke formår at træffe de nødvendige afgørelse på vegne af barnet, eller barnet har en eneforældremyndighedsindehaver, der ikke formår at træffe afgørelser på vegne af barnet og ikke er modtagelig for lovens virkemidler, kan det overvejes, om det ville være gavnligt med en adgang for myndighederne til, uden en partspåstand fra en af forældrene at få flytte

---

⁹² Se nærmere under afsnit 7.1.

⁹³ Jf. Bekendtgørelse nr. 1045 af 7. september 2017 om kriminallov for Grønland § 75, stk. 1.

⁹⁴ Jf. Bekendtgørelse nr. 1045 af 7. september 2017 om kriminallov for Grønland § 75, stk. 2.

⁹⁵ Jf. FOL § 2, stk. 2.

forældremyndigheden. Dette må dog anses for en meget indgribende handling i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Det kan derfor alternativt overvejes, om flere tvangsmidler mod forældremyndighedsindehaverens manglende afgørelser på vegne af barnet var en bedre løsning⁹⁶.

7.1 Børn anbragt på institutioner og hos plejefamilier

Børn anbragt uden for hjemmet vil fortsat være underlagt forældremyndighed og værgemål, ligesom deres forældre fortsat har den økonomiske forsørgelsespligten overfor dem.

Det faktum, at der ved en anbringelse ikke sker en ændring af forældremyndigheden bevirker også, at de (hidtidige og nuværende) forældremyndighedsindehavere fortsat har en *omsorgspligt* for barnet og fortsat skal *træffe afgørelser om barnets personlige forhold* på vegne af barnet. I det følgende belyses, hvorvidt der sker en forpligtelse af anbringelsesstedet og/eller kommunen vedrørende omsorgspligten og afgørelseskompetencen, når et barn anbringes uden for hjemmet. I begge tilfælde, kan det allerede nu konstateres, at der er begrænset særlovgivning på området.

Børn kan anbringes uden for hjemmet frivilligt⁹⁷ og med tvang⁹⁸. Det må i den forbindelse konstateres, at anbringelsesstedet⁹⁹ ud fra forholdets natur skal varetage *omsorgen* for børn, der er anbragt. Dette er både for at sikre formålet med anbringelsen, og fordi kommunalbestyrelsen er forpligtet til at medvirke til, at ethvert barn får en opvækst med blandt andet trivsel, sundhed, udvikling og et trygt omsorgsmiljø¹⁰⁰. Omsorgspligten for det anbragte barn må således anskues som delt mellem forældremyndighedsindehaverne efter lovens regler herom og anbringelsesstedets naturlige omsorgspligt. I Danmark er anbringelsesstederne gennem lovgivning tillagt en sådan pligt til varetagelse af den daglige omsorg¹⁰¹.

---

⁹⁶ Domstolene har meget begrænsede muligheder for at fratage forældremyndighedsindehavere forældremyndigheden uden partspåstand fra den anden forælder. Se dog afsnit 6.1 og 6.2 om mulighederne herfor, særligt i de tilfælde, hvor den ene forælder forvolder den anden forælders død, og hvor forældrene har fælles forældremyndighed og barnet ikke har bopæl hos den længstlevende forælder. Det kan overvejes, om det findes rigtigt, at domstolene kun har en adgang til at fratage forældremyndigheden i disse tilfælde. Her tænkes særligt på tilfælde, hvor vold ikke medfører dødens indtræden. Grænsen ved død er dog en meget klar grænse, der sjældent giver anledning til tvivl om, hvornår denne bestemmelse skal anvendes. Som alternativ og supplement til disse regler kan nævnes yderligere tvangsmidler over forældremyndighedsindehaveren samt hjemmel for, at kommunerne kan træffe nærmere afgrænsede afgørelser på vegne af anbragte børn. Se nærmere herom under afsnit 7.1. Overvejelser om, hvorvidt der er mulighed for beskikelse af en særlig værge (ad hoc værge) i de tilfælde, hvor der er en helt klar interessekonflikt mellem værgeren/ forældremyndighedsindehaveren og barnet, vil ikke blive nærmere belyst her.

⁹⁷ Når en socialfaglig undersøgelse viser, at anbringelse uden for hjemmet til være af væsentlig betydning for at imødekomme barnets særlige behov for støtte, jf. BSL § 27, stk. 1.

⁹⁸ Når der er åbenbar risiko for, at barnets trivsel, sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af enten utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet, fysiske eller psykisk vold, vanrøgt eller seksuelle overgreb, misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller i barnets nærmiljø eller andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller i barnets nærmiljø, jf. BSL § 28, stk. 1.

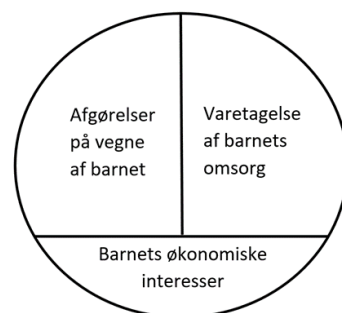
⁹⁹ Anbringelsesstederne kan både være institutioner og plejefamilier.

¹⁰⁰ Jf. BSL § 3, stk. 1, nr. 1 og 2.

¹⁰¹ Jf. lovbekendtgørelse nr. 764 af 1. august 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge § 3, stk. 1, hvoraf fremgår, at ansvaret for at varetage den daglige omsorg overgår fra forældrene til plejefamilierne og personalet på anbringelsessteder efter § 66, stk. 1, i lov om social service, når et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet. Dette an-

Børnestøtteloven giver mulighed og pligt til at yde støtte efter loven i de tilfælde, hvor forældrene ikke yder barnet den fornødne omsorg¹⁰². Der må således pålægges kommunerne en forpligtelse til at sikre, at alle børn modtager den omsorg, de har ret til, omend denne forpligtelse umiddelbart og initialt påhviler forældremyndighedsindehaveren¹⁰³.

I tilfælde, hvor barnet er anbragt på en institution eller hos en plejefamilie, må anbringelsesstedets omsorgsudøvelse i øvrigt anses at gå forud for forældremyndighedsindehaverens, såfremt anbringelsesstedet og forældremyndighedsindehaverne er uenige om, hvorvidt og/eller hvordan denne omsorg skal udøves. Dette må forudsætte, at barnet aktuelt opholder sig på anbringelsesstedet, og at der alene er tale om udøvelse af omsorg, som ikke har karakter af afgørelser for barnet. I illustrationen vil det højre felt i overvejende grad således flyttes til anbringelsesstedet, når et barn er anbragt og opholder sig udenfor hjemmet.

I hvilket omfang anbringelsesstedet kan anvende magt til gennemførelse af omsorgen, må afgøres af særlovgivningen¹⁰⁴ herom samt de gældende nødretsbetragtninger.

Det følger af forældreansvarsloven, at det er forældremyndighedsindehaveren, der træffer *afgørelser*¹⁰⁵ om barnets personlige forhold ud fra barnets interesser og behov. Dette gælder også, når

---

svar indebærer bl.a., at plejefamilierne og personalet som led i varetagelsen af denne omsorg kan foretage nødvendige indgreb i barnets eller den unges selvbestemmelsesret for at sikre barnets eller den unges interesser, herunder sikre, at barnets eller den unges fysiske og psykiske behov opfyldes, og at barnet eller den unge opbygger kompetencer til at indgå i sociale relationer, trives og modtager læring.

¹⁰² Jf. bemærkninger til lovforslag L 20-2017, bemærkninger til de enkelte bestemmelser § 1.

¹⁰³ Det kan formentlig lægges til grund, at kommunerne i sidste ende kan blive erstatningsansvarlig overfor anbragte børn, hvis de ikke får den fornødne omsorg. Dette blandt andet som følge af, at Grønland har tiltrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvilken herefter finder umiddelbar anvendelse i Grønland, hvorefter Grønland skal tilsigte overholdelsen af konventionen. Det fremgår af konventionens artikel 3, at ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelige eller vanværende behandling eller straf. I den danske dom U.2017.3272 blev kommunen erstatningsansvarlig for ikke at have efterlevet konventionen overfor børn, der var placeret i en plejefamilie. Børnene var under plejeforholdet blevet udsat for overgreb i form af vold, blufærdighedskrænkelser og seksuelle overgreb. Landsretten vurderede, at kommunen ikke aktivt havde grebet ind og forsøgt forhindret disse overgreb, som de havde eller burde have haft kendskab til. Denne dom tager sigte på aktive handlinger hos plejefamilien og aktive undladelse hos kommunen. Andre handlinger, end de i dommen omtalte, må også kunne medføre en nedværdigende behandling, som er i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Kommunerne og selvstyret er som minimum forpligtet til aktivt at forhindre overgreb, som de har kendskab til eller burde have kendskab til. Dommen er afsagt af Østre Landsret og har dermed ikke præjudicial virkning i Grønland. Det skal dog bemærkes, at Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er umiddelbar gældende i Grønland på samme måde, som den er i Danmark, og dermed må dommen anses for at tegne gældende ret også for Grønland.

¹⁰⁴ Særligt Inatsisartutlov nr. 1 af 21. november 2013 om magtanvendelse inden for det sociale område med senere ændringer

¹⁰⁵ Ved en *afgørelse* forstås her en kvalificerede vurderinger over barnets forhold af væsentlig eller større betydning for barnet, herunder barnets navn, dåb og behandlingsspørgsmål.

barnet er anbragt uden for hjemmet. Det bør dog overvejes, i hvilket omfang anbringelsesstedet kan træffe *beslutninger*¹⁰⁶ på vegne af barnet.

Det ses ikke i den grønlandske lovgivning, at der er pålagt anbringelsesstederne eller kommunalbestyrelserne en mulighed for at træffe egentlige *afgørelser* på vegne af barnet, hvorfor denne adgang alene må tilhøre forældremyndighedsindehaverne. En sådan adgang for kommunerne kendes imidlertid fra dansk lovgivning, hvor kommunalbestyrelsen på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på visse anbringelsessteder *skal* træffe afgørelse om anbringelsessted, behandling, uddannelse m.v. under opholdet i det omfang det anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen¹⁰⁷. Foruden de i den danske bestemmelse direkte opregnede tilfælde om anbringelsessted, behandling og uddannelse giver bestemmelsen også mulighed for, at kommunalbestyrelsen under ganske særlige forhold har kunne træffe afgørelse om andet, eksempelvis konfirmation¹⁰⁸. Det kan diskuteres om også kommunerne i Grønland gennem *fortolkning*, har en adgang til at træffe lignende afgørelse på vegne af anbragte børn. Dette kan umiddelbart afvises, da reglerne om afgørelse på vegne af børn i Grønland udelukkende findes i forældreansvarsloven, hvorefter det er forældremyndighedsindehaveren, der er tillagt afgørelseskompetencen. Det kan herefter overvejes, om den danske bestemmelse kan anvendes som *udfyldende ret*. Imod dette synspunkt taler, at det vil være yderst indgribende at træffe afgørelse mod forældremyndighedsindehaverens og eventuelt barnets vilje uden en klar lovhjemmel. Hertil kommer, at der allerede i forældreansvarsloven er taget stilling til, hvem der kan træffe afgørelser på vegne af børn, hvilket lovgiver ikke har ønsket at ændre for Grønland¹⁰⁹.

Det må imidlertid formodes, at der uanset ovenstående vil være et vis rum for, at anbringelsesstedet kan træffe *beslutninger* vedrørende barnet. Det er en forudsætning, at det er beslutninger, som ikke har indgribende karakter for hverken barnet eller forældremyndighedsindehaveren. Dette skyldes myndigheders råderum inden for faktisk forvaltningsvirksomhed. Offentlige myndigheder har gennem faktisk forvaltningsvirksomhed mulighed for at træffe beslutninger, som ikke fastsætter ret i et foreliggende tilfælde¹¹⁰. Sådanne *beslutninger* kan træffes for planlægning og gennemførelse af kommunens opgaver. Hvis der træffes en *afgørelse*, skal der derimod være hjemmel til det i loven, ligesom sagsbehandlingslovens regler herom skal efterleves. Inden for faktisk forvaltningsvirksomhed, og dermed anbringelsesstedets beslutningskompetence, falder således almindelige beslutninger som sengetider, spisetider, kost og indkøb af tøj mv. Det er dog væsentlig at have sig for øje, at en *beslutning* i visse tilfælde kan rummes af faktisk forvaltningsvirksomhed, mens den samme beslutning i en anden sammenhæng kræver en afgørelse, hvis beslutningen konkret vil være af indgribende karakter¹¹¹. Dette kan for eksempel være tilfældet, hvis et barn af religiøse årsager ikke spiser svinekød. Det *kan* således være en væsentlig indgribende handling at servere svinekød for dette

---

¹⁰⁶ Ved en *beslutning* forstås her en mindre væsentlige eller indgribende vurderinger, herunder barnets sengetider og oprydning.

¹⁰⁷ Jf. lovbekendtgørelse nr. 1548 af 1. juli 2021 om bekendtgørelse af lov om social service § 69, stk. 1.

¹⁰⁸ Ankestyrelsens principafgørelse 1-17.

¹⁰⁹ Det kan diskuteres, hvorvidt det vil være gavnligt, at også de grønlandske kommuner fik adgang til at træffe visse afgørelser på vegne af de anbragte børn. Dette er imidlertid et retspolitisk spørgsmål, som bør afklares politisk.

¹¹⁰ Bemærkninger til Landstingslov nr. 8. af 13. juni 1994 om sagsbehandling i den offentlige forvaltning § 2.

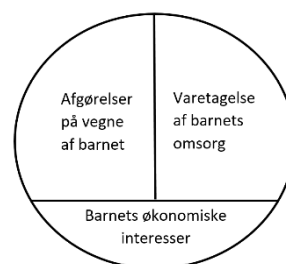
¹¹¹ KEN 9204 af 16/04/2020 (Ankestyrelsens principmeddelelse 9-20).

barn, uagtet at det over for andre børn kan rummes inden for faktisk forvaltningsvirksomhed. Det kan imidlertid altid overvejes, om det på anden vis er gavnligt at inddrage forældremyndighedsindehaverne til trods for, at der er tale om en beslutning, der kan rummes inden for faktisk forvaltningsvirksomhed. Kommunerne skal desuden overholde gældende retsgrundsætninger¹¹², når der tages beslutninger inden for faktisk forvaltningsvirksomhed.

Anbringelsesstederne kan, som alle andre, reagere efter de gældende nødretsbetragtninger, ligesom de i et vist omfang har mulighed for at anvende magt i overensstemmelse med den gældende lovgivning herom. Der findes således i denne lovgivning hjemmel til, under visse betingelser, at udføre kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation¹¹³ samt undersøgelse af person og opholdsrum¹¹⁴. Afgørelse herom kan træffes af henholdsvis kommunalbestyrelsen og lederen på døgninstitutionen

Det må konkluderes, at såfremt andre end forældrene skal træffe en *afgørelse* på barnets vegne, skal der være en særlig hjemmel hertil. Kommunerne i Grønland har ikke samme forholdsvis brede mulighed for at træffe nødvendige afgørelse for det anbragte barn, som kommunerne har i Danmark. Det vurderes, at kommunerne efter den gældende lovgivning umiddelbart er begrænset til at træffe beslutninger, der kan rummes inden for faktisk forvaltningsvirksomhed.

Når vi ser på modellen, vil anbringelsesstedet ikke have mulighed for at træffe de *afgørelser*, der er angivet som afgørelser, der kan træffes af forældremyndighedsindehaverne på vegne af barnet¹¹⁵. Anbringelsesstedet vil derimod have pligt til at drage *omsorg* for barnet. Der skabes således en klar sondring af de personlige opgaver, der skal varetages på vegne af barnet, når barnet anbringes.

Værgeforholdene for et anbragt barn ændrer sig ikke i forbindelse med anbringelsen. Barnet er fortsat underlagt værgemål, når det er anbragt. Det er således fortsat værgen, der som udgangspunkt skal varetage barnets økonomiske forhold. Der sker således ikke automatisk en overdragelse heraf til anbringelsesstedet¹¹⁶. Se ovenfor under afsnit 4 og 4.1 for nærmere redegørelse for henholdsvis, hvilke opgaver værgen har, hvem der er værg samt værgens muligheder for at uddelegere dele af opgaven gennem en fuldmagt.

¹¹² Ved retsgrundsætninger forstås regler som er udviklet i praksis, herunder eksempelvis *lighedsgrundsætningen* som foreskriver, at lige tilfælde skal behandles lige.

¹¹³ Jf. Inatsisartutlov nr. 1 af 21. november 2013 om magtanvendelse inden for det sociale område med senere ændringer § 13, stk. 1.

¹¹⁴ Jf. Inatsisartutlov nr. 1 af 21. november 2013 om magtanvendelse inden for det sociale område med senere ændringer § 8, stk. 1.

¹¹⁵ Anbringelsesstedet kan alene træffe de mindre indgribende beslutninger på vegne af barnet.

¹¹⁶ Dagligdagshandlinger såsom håndtering af lomme penge, køb af tøj mv. kan dog anses som hørende under omsorgspligten.

Uanset om et barn er anbragt eller ej er det *forældrene*, der har *den økonomiske forsørgelsespligt* for barnet¹¹⁷. Kommunen kan således, gennem domstolene, få fastsat et børnebidrag som skal betales af forældrene, når kommunen afholder forsørgelsesudgifterne for barnet¹¹⁸, såfremt forældrene ikke har bidraget til barnets forsørgelse. Kommunerne bør således i hvert tilfælde, hvor et barn er anbragt, overveje hvorvidt forældrene opfylder deres økonomiske forsørgelsespligt. Såfremt kommunen vurderer, at forældrene ikke opfylder denne pligt, bør de klart overveje at anlægge en sag hos domstolene for fastsættelse af et børnebidrag.

8. Afslutning

Det må på baggrund af ovenstående konkluderes, at alle børn, der ikke har indgået et ægteskab, har et retskrav på en forældremyndighedsindehaver, som kan varetage barnets omsorg samt træffe afgørelser om barnets personlige forhold. Et barn, der har indgået et ægteskab, skal desuden fortsat have en værge til varetagelse af økonomiske forhold.

Børns retskrav på en forældremyndighedsindehaver modsvarer af kommunernes pligt til at sikre, at alle børn har en forældremyndighedsindehaver. Kommunerne løfter denne opgave ved at kontakte domstolene, så snart de bliver opmærksom på, at et dødsfald har medført, at et barn står uden forældremyndighedsindehaver. Denne kontakt skal tages med henblik på at få udpeget en ny forældremyndighedsindehaver.

Det er efter bestemmelserne i forældreansvarsloven forældremyndighedsindehaveren der varetager omsorgsopgaver samt træffer personlige afgørelse på vegne af barnet. Det kan således ikke pålægges barnet selv at varetage disse opgaver, medmindre barnet har indgået et ægteskab. Det er derfor afgørende, at alle børn, der ikke har indgået et ægteskab, har en forældremyndighedsindehaver.

Lovens regler om, at der altid skal udpeges en ny forældremyndighedsindehaver, såfremt et dødsfald medfører, at ingen har del i forældremyndigheden, må også forstås som et udtryk for, at alle børn, der ikke har indgået et ægteskab, har et retskrav på en forældremyndighedsindehaver, som kan varetage forældremyndighedsindehaverens opgaver og pligter.

Der er derimod begrænset muligheder for at foretage et *skift* i forældremyndigheden, uden at ønsket herom kommer fra en af forældrene. Der er endvidere begrænsede tvangsmidler i lovgivningen overfor en forældremyndighedsindehaver, der ikke er god til at varetage sine opgaver. Det kan således konkluderes, at et barn ikke har krav på en god og fornuftig forældremyndighedsindehaver¹¹⁹.

---

¹¹⁷ Jf. BL § 13, stk. 1, 1. pkt.

¹¹⁸ Jf. BL § 13, stk. 3, 3. pkt. og § 18, stk. 2.

¹¹⁹ Barnet kan imidlertid fjernes fra hjemmet, hvorefter omsorgen for barnet sikres. Der er derimod ikke adgang til at trumfe forældremyndighedsindehavernes afgørelser på vegne af barnet eller deres undladelse af at træffe afgørelse på vegne af barnet, medmindre der er hjemmel herfor i særlovgivningen.

Det er ikke tiltrækkeligt at beskikke en værge for et barn, der står uden forældremyndighedsindehaver. Såfremt der blot beskikkes en værge for barnet, vil der ikke være nogen der tilpligtes at varetage barnets omsorg gennem loven samt træffe afgørelser om barnets personlige forhold, da værgens opgave er varetagelsen af økonomiske forhold. Det er således vigtigt, at der udpeges en ny forældremyndighedsindehaver. Forældremyndighedsindehaveren bliver også, uden nærmere beskikkelse, værge for barnet og kan derfor varetage både barnets personlige og økonomiske forhold. Det må generelt frarådes, at man ved udpegningen af en ny forældremyndighedsindehaver udpeger en, som ikke også anses som egnet til at varetage værgeopgaven.

I de tilfælde, hvor et barn selv får et barn, er det vigtigt at holde sig for øje, hvordan de gældende regler er i forhold til både forældremyndighed, værgeforhold og forsørgelse.

Når *et barn får et barn*, vil barneforælderen fortsat *selv* være umyndig. Barneforælderen skal fortsat have både en forældremyndighedsindehaver og en værge til at varetage henholdsvis personlige og økonomiske forhold. Barneforælderen får ikke selv adgang hertil, blot fordi denne får et barn. Der er således ingen forhold vedrørende værgemål og forældremyndighed for barneforælderen der ændrer sig, når barnet selv er blevet forælder.

I forhold til *barneforælders barn* vil barneforælderen få forældremyndigheden over dette og dermed skulle varetage de personlige forhold, der følger heraf. Dette uagtet, at barneforælderen ikke har adgang til at varetage egne personlige forhold. Barneforælderen vil ikke få tillagt værgeopgaverne grundet egen aldersumyndighed. Det er i disse tilfælde nødvendigt, at der udpeges en værge, hvis begge forældremyndighedsindehavere er umyndige, indtil forælderen/en af forældrene selv bliver myndig og vil kunne varetage denne opgave. Det må følge af forholdets natur, at forælderen selv bliver værge, når denne bliver myndig¹²⁰.

Barneforælderen har forsørgelsespligten overfor sit barn. Barneforælders forældre vil derimod fortsat have forsørgelsespligten overfor barneforælderen, da denne fortsat er under 18 år. Forholdene vedrørende forsørgelsespligt ændrer sig således ikke, fordi et barn selv får et barn. Derimod ophører forsørgelsespligten overfor en datter, hvis denne indgår et ægteskab, medmindre andet bestemmes¹²¹.

---

¹²⁰ Denne forståelse anses at være i overensstemmelse med O. A. Borums opfattelse i bogen *Personretten* fra 1953, side 86. Her fremgår det, at de daværende danske regler foreskrev, at der kun skulle være en værge. Værgen var barnets far. Døde faren eller kunne han af anden årsag ikke varetage værgemålet, overgik værgemålet automatisk til moren.

¹²¹ Jf. BL § 14, stk. 2, 2. pkt. Når man læser lovens ordlyd, er denne bestemmelse klart kønsdefineret således, at forsørgelsespligten kun ophører overfor en datter, der har indgået et ægteskab. Forsørgelsespligten ophører efter lovens ordlyd ikke, såfremt en søn indgår et ægteskab. Lovens ordlyd levner ikke meget plads for en objektiv fortolkning. Det kan dog diskuteres, om man gennem en analogi og med nutidens briller kan forstå bestemmelsen således, at den ligeledes gælder for en søn, der har indgået ægteskab. Man kan særligt stille sig dette spørgsmål, da reglerne om forskudsvis udbetaling af børnebidrag, jf. Landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag, m.v. til børn, samt adoptionstilskud som ændret ved Landstingsforordning nr. 3 af 12. juni 1995 om ændring af landstingsforordning om udbetaling af underholdsbidrag, m.v. til børn, samt adoptionstilskud § 4, stk. 3 klart oplister, at et bidrag ikke kan forskudsvis udbetales, hvis et barn har indgået et ægteskab. Dette vurderes dog ikke, at være afgørende for, hvordan børneloven skal anvendes. Børneloven udtrykker klart, at forsørgelsespligten ophører, når en datter ind-

På samme måde som børn der bor hos en eller begge af sine forældre, har *anbragte børn* også et retskrav på en forældremyndighedsindehaver. Forældremyndighedsindehaveren til et anbragt barn, vil som udgangspunkt have samme opgaver, som når barnet bor hjemme. Forældremyndighedsindehaveren har således fortsat en omsorgspligt og en kompetence til at træffe afgørelser på vegne af barnet. Det må dog lægges til grund, at anbringelsesstedet ud fra forholdets natur også har en omsorgspligt for det anbragte barn. Anbringelsesstedets omsorgspligt må endvidere antages at gå forud for forældremyndighedsindehavernes omsorgspligt, hvis anbringelsesstedet og forældremyndighedsindehaveren er uenige om varetagelsen heraf, forudsat, at barnet også aktuelt opholder sig på anbringelsesstedet.

Anbringelsesstedet har derimod ikke adgang til at træffe *afgørelser* på vegne af barnet. Anbringelsesstedet kan alene træffe *beslutninger*, som kan rummes inden for *faktisk forvaltningsvirksomhed*. Der er således alene tale om, at anbringelsesstedet kan træffe beslutninger om forhold af mindre væsentlig karakter. Såfremt der skal træffes en *afgørelse*, må der derimod kræves en sikker hjemmel i særlovgivningen.

---

går ægteskab, og ikke når et barn indgår ægteskab. Ved læsning af lovens ordlyd, kan man således forestille sig en situation, hvor en dreng under 18 år indgår et ægteskab. Forældrene vil fortsat have forsørgelsespligt over deres søn. Bidraget vil dog ikke kunne forskudsvis udbetales af kommunen, da sønnen har indgået et ægteskab. Det kan virke utidssvarende at forstå loven bogstavligt ud fra sin ordlyd. Det må imidlertid være den rigtige forståelse af loven, hvorfor det samtidig konkluderes, at man ikke kan anvende bestemmelsen analogt for så vidt angår sønner under 18 år, der har indgået et ægteskab. Til støtte for denne forståelse indgår desuden, at lovgiver utvivlsomt har ment en datter, da de skrev det i lovgivningen i 1962. Hertil kommer, at loven siden er ændret 3 gange, senest i år 2014, hvor lovgiver ved alle lejligheder har haft mulighed for at ændre ordlyden, såfremt de mente, at den gældende ret skulle være anderledes.